

DR. TÓTH BÉLA EMLÉKEZETE

Führer Ernő

Egyetemi magántanár SoE

**TISZTELT ELNÖK ÚR!
HÖLGYEIM ÉS URAIM!**

Kegyelettel emlékezünk születésének 100.-ik évfordulóján Tóth Bélára, az egykor önálló Erdészeti Tudományos Intézet Püspökladányi Kísérleti Állomásának egykori igazgatójára, az MTA Mezőgazdaság Tudományok kandidátusára, címzetes egyetemi tanárra, a Nemzetközi Nyárfabizottság tiszteletbeli örökös elnökére, továbbá még számos tudományos bizottság és szakmai egyesület tagjára.

Tóth Béla 1921. április 11.-én született Öcsödön. Szarvasi középiskolai tanulmányait követően 1943-ban okleveles erdőmérnöki diplomát szerzett Sopronban. Szakmai pályafutása Besztercei Erdőigazgatóságnál kezdődött, majd pedig a Zalaegerszegi Erdőigazgatóságnál folytatódott. A második világháború után erdőgondnok Szeghalmon, ezt követően Szolnokon. 1953-tól nyugdíjazásáig az Erdészeti Tudományos Intézet Tiszántúli Kísérleti Állomását vezette Püspökladányban.

Szakmai munkásságát több elismeréssel díjazták, melyek közül kiemelendő a Bedő Albert emlékérem, az Ember az Erdőkért és az Alföldi Erdőkért emlékérem, a Pro Silva Hungaria díj, valamint a Centenáriumi Vadas Jenő emlékérem.

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

A Trianoni Békeszerződés után Kaán Károly új erdészet-politikát dolgozott ki, amelyben központi szerepet kapott az Alföldfásítás. A feladat mind a gyakorlati erdőgazdálkodásnak, mind pedig az ezt megalapozó erdészeti kutatásnak szinte megoldhatatlan kihívást jelentett. Az erdők területének nemzetgazdasági szinten is érzékelhető emelésére elsősorban azok a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan termőföldek jöhettek számításba, melyek erdősítésével kapcsolatosan sem gyakorlati tapasztalatokkal, sem pedig tudományos ismeretekkel nem rendelkezünk. Ezek a területek voltak azok, „...amelyeken a legkiválóbb természettudósok és szakemberek ... csak sikertelenséget jósoltak...” írta 1929-ben Magyar Pál az 1924-ben létrehozott Kísérleti Telep első igazgatója. Az elmúlt 100 évben az itt folyó kutatómunka mennyiségét és minőségét egyaránt hullámvölgyek és hullámhegyek jellemezték. A II. világháborút követően, különösen a forradalmi események utáni időszakról ma már történelmi távlatból tekintve elmondhatjuk, hogy a Kísérleti Állomás a térség meghatározó szellemi központjává vált. Ebben elévülhetetlen szerepet játszott Tóth Béla, akinek alkotókedve és lendülete mindig magával ragadta, szinte felvillanyozta nemcsak kutatótársait, hanem a mindennapi munka kilátástalanságába sokszor belefáradni látszó gyakorlati kollégákat is. Az elődök munkájára építve ő volt az, aki az ökoszisztéma-szemlélet messzemenő érvényesítésével a racionális föld- és területhasznosítás egyik fontos elemének tekintette az erdősítési és fásítási tevékenységet. E komplex megközelítés eredményeként vált a Kísérleti Állomás az ezredfordulóra az Alföld kutatásának fellelegvárává, az alföldi erdészeti tájak erdőgazdálkodásának szakmai bázisává.

Tóth Béla kutatási tevékenységét a sokszínűség jellemzi. A természeti adottságok kényszerítő hatására munkájában nagy szerepet kapott kezdetben az alapkutatás, a fatermesztés komplex ökológiai alapokon való megoldása. Nagy hangsúlyt helyezett a kötött és szikes talajú síkvidéki tájak termőhelyi kérdéseire. Kidolgozta e termőhelyek erdészeti értékelését és hasznosításuk erdészeti lehetőségeit. E korszak eredményeit a Szikesek fá-

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

sítása című könyvében foglalta össze. A vezetésével folyó kísérleti munka hozzájárult ahhoz, hogy ökológiai-, ill. termőhelytipológiai alapokra helyezték az erdőtelepítések fajaj-megválasztását, tisztázták a fásítások erdőművelési eljárásait és finomították a fásítások technológiáit. Mindezek mellett különös figyelmet szentelt a gyorsan növő fafokra, különösen a nyárákra, de a fűzekre, az akácra is. Feltárta a nyártermesztés termőhelyi lehetőségeit, kimunkálta a nyárfatermesztés technológiáját, és részt vett új nyárfajták szelekciójában is.

Természetesen lehetne még sorolni Tóth Béla szakmai eredményeit, mégis engedjék meg, hogy egy olyan integratív munkájára hívjam fel a figyelmet, mely valamilyen módon napjaink legnagyobb problémájával, a klímával áll összefüggésben. Már nyugdíjasként készítette el „Az aszály- és belvízhatást mérséklő erdőművelési technológiák” című tanulmányát. Ebben saját szavaival élve, a „kiadvány-sorozat útnak indítói részről erősen hangsúlyozott cél, hogy az aszálykárokkal veszélyeztetett alföldi gazdák, földtulajdonosok részére nyújtson a károsítások veszélyét mérséklő természetstechnológiai irányelveket.”

A tanulmány első részében az alföldi erdészeti tájakat *termesztéstechnológiai tájcsoportokba* sorolja. Egyrészt azért, mert az egyes tájak erdőinek aszálykár-veszélyeztetettségét befolyásoló ökológiai tényezők, jellegük és érvényesülésük mértéke alapján jelentősen eltérhetnek egymástól, emiatt eltérő természetstechnológiákat kell alkalmazni. Másrészt az aszálykárokat segítő okok hasonlóak is lehetnek, ennek megfelelően a mérséklést elősegítő természetstechnológiai tennivalók és intézkedések nagyjából azonosak. Ilyen tájcsoportok közé tartoznak pl. a szikes erdészeti tájak, a csernozjom talajú löszös hátságok, a kötött réti talajú vagy homok talajú tájcsoportok és még sorolhatnám.

A második részben már az aszálykárok veszélyét mérséklő erdősítési és kezelési műveletek tárgyalása következik. Ezen belül igen nagy hangsúlyt

helyez az erdősítéseket megelőző *termőhelyfeltárássra*, ezen belül is- tekintettel az alföldi térség szárazabb voltára- a hidrológiai viszonyokra és a talajadottságokra. Különös figyelmet szentel a talajhibák megállapítására, azoknak a talajok vízgazdálkodását és a fatenyészetet befolyásoló hatására. Az aszálykárok mérséklését segítő *fafaj-megválasztásnak* és *faállomány-összetételnek* is meghatározó jelentőséget tulajdonít. Többé-kevésbé szárazságtűrő, a száraz viszonyokhoz alkalmazkodni képes fa- és cserjefajok ültetése, ezekkel megfelelő állományszerkezet kialakítása ma már nélkülözhetetlen. Az alföldi tájak két legfontosabb őshonos fafaja a kocsányos tölgy és a fehéryár. Aszályérzékenységük azonban jelentős, ezért ültetésüknél fokozott óvatosságra van szükség, száraz homoki termőhelyekre már nem is ajánlhatóak. A kedvezőtlen vízgazdálkodású és vízellátottságú termőhelyeken pedig az egyébként kívánatos természetszerű elegyes, esetleg többszintű faállomány-szerkezet csak kivételes esetben tartható fenn. Végül véleménye szerint igen nagy a szerepe az aszálykárok mérsékléséhez hozzájáruló *talajművelési technológiáknak*. „Minden műveletnek azt kell céloznia, hogy azok a talaj vízgazdálkodást javítsák, a rendelkezésre álló vizet a fák (facsemeték) részére minél teljesebb mértékben megőrizzék.” írta 2000-ben megjelent tanulmányában. Kiemeli a talajelőkészítést, és az azt követő talajápolások jelentőségét. Külön kihangsúlyozza, „hogy az erdősítések aszálykár-veszélyeztetettségének csökkentése érdekében elengedhetetlen az egész területre kiterjedő teljes talajelőkészítés.”. Ez ugyanis javítja a talaj szerkezetét, vele vízgazdálkodási tulajdonságait, egyben megteremti az eredményességet segítő talajápolások feltételeit. Az aszálykárok mérsékléséhez hozzájáruló *talajművelési technológiák* kivitelezését természetstechnológiai tájcsoportonként külön-külön ismerteti, ezt követően pedig tételesen megadja az erdősítések terület- és talajelőkészítésével, kivitelezésével (ültetés, magvetés, pótlás) és talajápolásával kapcsolatos műveletsorokat.

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

A tanulmány harmadik részében a belvíz-veszélyeztetett alföldi területek erdősítésének feltételeit tárgyalja, és iránymutatást ad azok kivitelezésével kapcsolatosan.

Tóth Béla sokoldalú tevékenysége, amiből csak szerény ízelítőt adhattam, bizonyítja, hogy kutató munkája nem szűkült le a szikfásítás egyébként igen fontos problémájára, hanem kisugárzott az Alföld egészére, mert átfogja mind elméleti, mind pedig gyakorlati szempontból e tájegység szinte valamennyi erdészeti kérdéskörét. Elmondhatjuk róla, hogy az alföldfásítás ügyének szentelte életét. Azon szerencsés szakemberek közé tartozott, akinek még életében megduplázódott az Alföld erdeinek területe, azaz 300 ezer hektárról több mint 600 ezer hektárra nőtt. Munkásságának, a mának, de a távolabbi jövőnek szánt igazi üzenete: erdőt és fásítást létrehozni ott és akkor, ahol és amikor az ökológiai adottságok az erdész alkotó munkájának nem igazán kedveznek. Személye példakép volt munkatársainak, de példakép a jövő generációi számára is, mely példamutatást hűen kell követni, saját szavai szerint a tudományos igényesség, a hivatástudat, a szakmaszeretet és a fáradtságot nem ismerő munkálkodás terén egyaránt. Csak ilyen hozzáállás mentén, azaz szellemi hagyatékának elkötelezett örököseiként ápolhatjuk legméltóbban Tóth Béla, a „sziki ember” emlékét.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- TÓTH B. ÉS MUNKATÁRSAI 1972: Szikesek fásítása- Akadémiai Kiadó, Budapest.
TÓTH B. 2000: Az aszály és a belvíz érvényesülése a Nagyalföld erdőművelésében II. rész: az aszály- és belvízhatást mérséklő erdőművelési technológiák. Erdészeti Tudományos Intézet Kiadványai 14., Budapest. 91 pp.
<http://forestpress.hu/hu/index.php/hircentrum/news/30326-elhunyt-dr-toth-bela>